
Kyrkomötet
Organisationsutskottets betänkande 2018:10

Förbud mot främlingsfientliga nomineringsgrupper m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2018:18 i vilken föreslås att kyrkostyrelsen får i uppdrag att återkomma till kyrkomötet med ändring i kyrkoordningen så att främlingsfientliga och rasistiska grupper hindras från deltagande i Svenska kyrkans arbete och förbjuds att bilda nomineringsgrupper inför kyrkovalet. Utskottet tar kraftfullt avstånd från alla former av rasism och andra kränkningar av alla människors värde och värdighet. Svenska kyrkans beslutsorgan har ett kollektivt ansvar för att Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära följs. Utskottet finner att kampen mot rasism och andra sådana kränkningar bör föras genom öppen och fri debatt snarare än genom förbud i kyrkoordningen. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:18.

Motionens förslag

Motion 2018:18 av Lars B Andersson m.fl. Förbud mot främlingsfientliga nomineringsgrupper

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med ändring i kyrkoordningen så att främlingsfientliga och rasistiska grupper hindras från deltagande i Svenska kyrkans arbete och förbjuds att bilda nomineringsgrupper inför kyrkovalet.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2018:18 i Ln 2018:5y, *bilaga*.

Bakgrund

Om nomineringsgrupper och partier

Enligt 2 § lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan är Svenska kyrkan en öppen folkkyrka, som i samverkan mellan en demokratisk organisation och kyrkans ämbete bedriver en rikstäckande verksamhet.

I inledningstexten till kyrkoordningens nionde avdelning, om val, står bl.a. följande.

Inom kyrkan väljs människor till olika förtroendeuppdrag och för att överlägga och fatta beslut på hela gemenskapens vägnar. Så har det varit

genom kyrkans hela historia. I mycket har kyrkans beslutsordningar knutit an till men även påverkat vad som har gällt i det samhälle där kyrkan har verkat.

Svenska kyrkan har den ordningen att de kyrkotillhöriga väljer sina företrädare i beslutande organ genom demokratiska val. Därigenom ger de kyrkliga valen var och en som tillhör kyrkan en möjlighet att ta ansvar för hur församlingen ska fullgöra sin grundläggande uppgift och hur stiftet och den nationella nivån ska främja den uppgiften. Denna breda delaktighet i kyrkans styrelse har också sin grund i kristen människosyn och i Guds folks gemensamma ansvar på dopets grund för kyrkans alla angelägenheter.

Valsystemet kan utformas på olika sätt så länge grundläggande värden tas till vara. Dit hör rätten till fria val som ger möjlighet för var och en att med lika rösträtt välja enligt sin egen övertygelse. Valhandlingen har också betydelse som ett uttryck för samhörighet med kyrkan.

Nomineringsgrupper förekommer endast i förhållande till de direkta val som genomförs enligt 38 kap. kyrkoordningen. En definition av vad en nomineringsgrupp är saknas i förarbetena till kyrkoordningen. Det förutsätts i 38 kap. kyrkoordningen att en nomineringsgrupp har registrerat en gruppbezeichnung och anmält ett antal kandidater för att kunna delta i valet. I delbetänkandet *Val, indelning, kyrkobokföring, arkiv* (SKU 1998:4) användes termen parti i stället för nomineringsgrupp. Utredningen anförde att termen parti definierades i enlighet med dåvarande 3 kap. 7 § regeringsformen, där det stadgades att ”med parti avses varje sammanslutning eller grupp av väljare, som uppträder i val under särskild beteckning”. Enligt utredningen är det väljarnas egen sak att själva organisera sig i grupper, som i dessa sammanhang benämndes partier. Utredningen poängterade att termen parti inte enbart avsåg politiska partier. I huvudbetänkandet *Förslag till kyrkoordning* (SKU 1998:1) hade termen parti ersatts av termen nomineringsgrupp utan någon närmare beskrivning varför. Inte heller Svenska kyrkans centralstyrelse berörde frågan i den efterkommande skrivelsen (CsSkr 1998:3). Utredningens uttalanden gällande termen parti torde dock gälla termen nomineringsgrupp.

Vad gäller termen parti så fanns den tidigare definierad i 3 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen. Enligt det nu borttagna tredje stycket i nämnda lagrum var ett parti varje sammanslutning eller grupp av väljare som uppträder i val under särskild beteckning. Det fanns således inga krav på särskild storlek eller form för att ett parti skulle anses föreligga. Det krävdes inte heller att partiet hade något politiskt program, stadgar eller styrelse. Ett parti behövde inte heller uppfylla kriterierna för en juridisk person.

I den nu gällande regeringsformen finns ingen definition av termen parti. När definitionen föreslogs tas bort anförde regeringen att ändringen inte innebar någon ändring i sak i fråga om möjligheterna för en sammanslutning eller väljargrupp att ställa upp i val utan att dessförinnan ha organiserat verksamheten på sådant sätt att kraven för att vara en juridisk person är uppfyllda. Regeringen anförde vidare att det faktum att termen parti inte är närmare definierat i lag är ett uttryck för att det i vårt land sedan lång tid har ansetts vara en viktig princip att partiernas verksamhet ska regleras med försiktighet med hänsyn till vikten av en fri åsiktsbildning. Några rättsliga begränsningar avseende partiernas ideologier finns inte heller. Avsaknaden av restriktioner vad gäller partibildning ska ses i ljuset av regeringsformens starka skydd för föreningsfriheten, som tillförsäkrar var och en frihet gentemot det allmänna att sammansluta sig med andra för allmänna och enskilda syften. Föreningsfriheten anses

grundläggande för den politiska verksamheten eftersom politiska partier är att anse som föreningar. Regeringen betonade dock att allmänna lagar och andra bindande föreskrifter naturligtvis gäller fullt ut för partier och deras företrädare liksom för andra organisationer och deras företrädare. (se prop. 2013/14:70)

Om inomkyrklig tillsyn

Enligt inledningstexten till kyrkoordningens trettonde avdelning, om tillsyn och överklagande, har alla som tillhör kyrkan ansvar för att evangeliet når ut, men att det inte utövas någon formell tillsyn över detta. Däremot behövs, för gemenskapen och enhetens skull, en särskilt ordnad tillsyn över församlingarna. Det hör till biskopens och stiftets uppdrag att svara för en sådan tillsyn. Församlingarnas självstyrelse utövas inom ramen för kyrkans gemensamma bekännelse och ordningar. Därför är de underkastade tillsyn från biskop och domkapitel. De som tillhör en församling har också möjlighet att få prövat om beslut har fattats enligt den fastställda ordningen. Den som vigs till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst avger löften att fullgöra sina uppgifter enligt kyrkans lära och ordning. På den grunden ges han eller hon ett särskilt ansvar för grundläggande funktioner i kyrkans liv. Alla i vigningstjänsten måste därför svara för hur de efterlever de löften som de har gett vid vigningen. Tillsynen över detta utövas av biskopen och domkapitlet i respektive stift, och för biskoparnas del av en särskild ansvarsnämnd på nationell nivå.

Till detta kan nämnas regleringen i 5 kap. 2 § tredje stycket kyrkoordningen, där det sägs att kyrkoherden har ansvar för tillsyn över all verksamhet utifrån Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. I inledningstexten till kyrkoordningens första kapitel sägs att den grundläggande tro, bekännelse och lära som Svenska kyrkan står för ska komma till uttryck i allt vad kyrkan gör och säger. Det hör till kyrkoherdens uppdrag att verka för och ha tillsyn över att detta gäller i församlingar och pastorat. I detta ingår ett ansvar för kyrkoherden att uppmärksamma domkapitel och biskopen på om det t.ex. fattas beslut som kyrkoherden menar står i strid mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Om förbud mot rasistiska organisationer

Enligt artikel 4(b) i Förenta nationernas (FN:s) konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (Rasdiskrimineringskonventionen) har Sverige en folkrättslig skyldighet att förbjuda rasistiska organisationer samt att kriminalisera medlemskap i dessa organisationer. Sverige ratificerade konventionen år 1971. Frågan om införande av ett förbud mot rasistiska organisationer i Sverige har varit föremål för en rad utredningar. Sverige har kritiserats av bl.a. FN:s rasdiskrimineringskommitté för att inte fullt ut leva upp till konventionens artikel 4 (b). Den svenska lagstiftaren har dock ansett att svensk lagstiftning lever upp till konventionens krav, bl.a. genom införande av brottsbalkens (1962:700) bestämmelser om hets mot folkgrupp (se 16 kap. 8 § BrB).

I sitt betänkande *Fri- och rättigheter, m.m.* (2017/18:KU34) avstyrkte Konstitutionsutskottet en motion om förbud mot rasistiska organisationer. Utskottet hänvisade bl.a. till sina tidigare ställningstaganden i frågan, då man uttalat att svårigheterna att upprätthålla grundläggande rättssäkerhetskrav vad gäller förutsebarhet och avgränsning av det straffbara området leder till att ett förbud mot rasistiska organisationer inte borde införas. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Genom kommittédirektiv 2018:61 *Rasistiska symboler* har en särskild utredare fått i uppdrag att bl.a. ta ställning till om den nuvarande straffrättsliga regleringen i fråga om rasistiska och liknande symboler är ändamålsenligt utformad och att överväga

behovet av och förutsättningarna för att förtydliga eller komplettera dagens lagstiftning. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2019.

Kyrkomötets tidigare behandling

2017 års kyrkomöte behandlade en motion (2017:109) om förbud mot rasistiska nomineringsgrupper. Organisationsutskottet anförde i sitt betänkande O 2017:6 att utskottet tar avstånd från rasism och extremism. Utskottet anförde vidare att det ställer sig kritiskt till att förbjuda vissa människor och nomineringsgrupper på det sätt som föreslogs i motionen och på så vis inskränka demokratin. Motionen föreslogs avslås och kyrkomötet beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Konferensen mot främlingsfientlighet, rasism och populistisk nationalism i samband med global migration

Den 18–20 september 2018 medverkade ärkebiskop Antje Jackelén vid konferensen mot främlingsfientlighet, rasism och populistisk nationalism i samband med global migration ("World Conference on Xenophobia, Racism, and Populist Nationalism in the Context of Global Migration") som anordnades av Kyrkornas världsråd och Vatikanen. Konferensen samlade kyrkoledare från hela världen och representanter från olika samhällssektorer, bl.a. flera FN-organ. Konferensdeltagarna enades om ett uttalande som finns översatt till svenska. I uttalandet sägs bl.a. följande:

Rasism skapar och vidmakthåller utsattheten för medlemmar av vissa grupper och förvägrar dem deras rättigheter och existens och försöker rättfärdiga förtrycket av dem. I den meningen är rasism en synd, både i sina personliga och systemiska uttryck, och går stick i stäv med den kristna tron. Den är ofta närvarande både i länder som migranter kommer ifrån och dit de beger sig. Människor med en tro måste fördöma rasism, eftersom den förvägrar mänsklig värdighet och tillhörighet till den mänskliga familjen och vanställer Guds avbild i varje människa. (<https://www.svenskakyrkan.se/nyheter/uttalande-fran-konferens-om-framlingsfientlighet-rasism-och-populistisk-nationalism>)

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:18.
--

Utskottet vill inledningsvis poängtera att det kraftfullt tar avstånd från alla former av rasism och andra kränkningar av alla människors värde och värdighet. Utskottet delar till fullo skrivningarna i Läronämndens yttrande (2018:5y) om att det är grundläggande i kristen människosyn att värna, driva och ge uttryck för alla människors lika och okränkbara skapelsegivna värde och värdighet och att det i Svenska kyrkan förutsätts att beslutsorganen, där nomineringsgrupperna är företrädade, följer Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Svenska kyrkans beslutsorgan har ett kollektivt ansvar för att Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära följs. Den som vigs till ett uppdrag inom kyrkans vigningstjänst har ett särskilt ansvar och måste svara för hur de efterlever de löften som de har gett vid vigningen. Förtroendevalda inom Svenska kyrkan förutsätts dela Svenska kyrkans grundläggande värderingar, men det finns inget bekännelsekrav på enskilda förtroendevalda. Tillsynen från biskop och domkapitel avser församlingarnas och pastora-rens beslutsorgan och personer inom vigningstjänsten.

Utskottet finner att kampen mot rasism, främlingsfientlighet och andra kränkningar bör föras genom öppen och fri debatt snarare än genom förbud i kyrkoordningen. Att företrädare för Svenska kyrkan i olika sammanhang lyfter fram den kristna människosynen är ett bättre redskap i kampen mot rasismen än att förbjuda vissa grupper. Ett exempel som är värt att lyfta fram särskilt är uttalandet som gjordes av konferensen mot främlingsfientlighet, rasism och populistisk nationalism i samband med global migration, där ärkebiskop Antje Jackelén deltog. Att genom ändringar i kyrkoordningen utestänga vissa åsikter och nomineringsgrupper strider mot grundläggande demokratiska principer och leder till svåra avgränsningsproblem. Vidare riskerar det att leda till allt fler inskränkningar på sikt.

Mot bakgrund av det anförda, och med ett kraftfullt avståndstagande från alla former av rasism och kränkningar av alla människors värde och värdighet, föreslår utskottet att motion 2018:18 ska avslås.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Organisationsutskottets vägnar

Louise Callenberg, ordförande

Anna Sundelius, sekreterare

Beslutande: Louise Callenberg, ordförande, Roberth Krantz, Monica Lindell Rylén, Tommy Eriksson, Maria Lagerman, Per Lindberg, Sven Gunnar Persson, Anette Nordgren, Christina Hjelm, Håkan Widepalm, Eric Westroth, Olle Reichenberg, Elisabeth Kullenberg, Lars B Andersson och Irene Oskarsson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Mattias Benke, Lars-Ola Dahlgvist, Lars G Linder, Marie Johansson, Victor Ramström, August Hermansson, Benny Ahremark Persson, Märta Brita Forsberg Svensson, Arnold Boström, Johnny Lilja, Margareta Karlsson, Stefan Aro och Olov Lindquist.

Biskoparna Ragnar Persenius och Åsa Nyström har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till förmån för bifall till motion 2018:18.

Lars B Andersson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2018:5y

Svenska kyrkans människosyn och beslutsorgan

Läronämndens yttrande över motion 2018:18

Det är grundläggande i kristen människosyn att värna, driva och ge uttryck för alla människors lika och okränkbara skapelsegivna värde och värdighet.

Av kyrkoordningens inledningstext till sjunde avdelningen framgår följande:

Kallelsen att föra ut evangelium är given åt hela Guds folk. Alla i kyrkan är lemmar i en och samma kropp. Dopet är den grundläggande vigningen till tjänst i kyrkan och ger delaktighet i kyrkans gemensamma uppdrag. Förtroendevalda, frivilliga medarbetare, anställda och de som vigs till uppdrag inom kyrkans vigningstjänst ska fullgöra de speciella uppdrag som de anförtrotts i solidaritet med Svenska kyrkan och kyrkans tro, bekännelse och lära. Alla står i evangeliets tjänst och under dess auktoritet.

I Svenska kyrkan förutsätts således att beslutsorganen, där nomineringsgrupperna är företrädare, följer Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Uppsala den 31 augusti 2018

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Eva Nordung Byström, biskop Åsa Nyström, biskop Thomas Petersson, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Marta Axner Ims, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Mikael Winnige.